

VILHELMINA KOMMUN
Kommunfullmäktiges
sammanträde

Sammanträdesdatum
2020-12-14

Bilagor till

Kommunfullmäktiges sammanträde

2020-12-14

Ärenden 16-21

VILHELMINA KOMMUN
Utbildningsnämnden

PROTOKOLL

25(61)

2020-11-11

Skolchef
 V b rektorer
 Ekonomi
 Socialnämnden

VILHELMINA KOMMUN KOMMUNSTYRELSEN		
2020 -11- 17		
Dnr.		

§ 115 Dnr 2020-061 611
Alternativt nyttjande av lokaler på Hembergsskolan

AU 2020-03-11
 Ordförande Viveka Abramsson föredrar ärendet.

AU 2020-03-11 § 34
ARBETSUTSKOTTET BESLUTAR

att uppdra till skolchef Christer Staaf att bereda en ny kostnadsberäkning för en 6-9-skola på Hembergsskolan fr o m hösten 2021.

att uppdra till skolchef Christer Staaf att bereda ett alternativt nyttjande av Hembergsskolans lokaler.

AU 2020-08-26
 Skolchef Christer Staaf informerar om genomförd beredning vilken visade att det inte är lämpligt att flytta grundsärskolan upp till Hembergsskolans lokaler. Volgsjö skola och Hembergsskolan diskuterar i dagarna framtida nyttjande av gemensamma lokaler.

AU 2020-08-26 § 80
ARBETSUTSKOTTET BESLUTAR

att notera informationen.

att uppdra till skolchef Christer Staaf att bereda ärendet vidare.

UBN 2020-09-16
 Skolchef Christer Staaf redogör för tidigare fattat beslut om en flytt av årskurs 6 till Hembergsskolan (Kommunfullmäktige 200302 § 8). Alternativet är en utbyggnation av Volgsjö skola som tidigare diskuterats med ett kompletterat förslag om ett tjänsteköp av en oberoende konsult.

Nämnden konstaterar att beslutet i Kommunfullmäktige om en flytt av årskurs 6 till Hembergsskolan kvarstår till dess något annat beslut fattas.

Justering (sign)

Utdragsbestyrkande

VILHELMINA KOMMUN
Utbildningsnämnden**PROTOKOLL****26(61)****2020-11-11**

§ 115 (forts) Dnr 2020-061 611
Alternativt nyttjande av lokaler på Hembergsskolan

UBN 2020-09-16 § 97
UTBILDNINGSNÄMNDEN BESLUTAR

att uppdra till skolchef Christer Staaf att anlita en oberoende konsult för att se över alternativt nyttjande av Hembergsskolans lokaler,

att begära en överläggning med Socialnämnden.

AU 2020-10-14
Skolchef Christer Staaf föredrar det uppdrag som nämnden beslutade om i våras.
En kostnadsberäkning visas över alternativt nyttjande av Hembergsskolans lokaler.

AU 2020-10-14 § 93
ARBETSUTSKOTTET BESLUTAR

att uppdra till Skolchef Christer Staaf att fortsätta se över lokalbehovet för Volgsjö skola.

att föreslå Utbildningsnämnden att föreslå Kommunfullmäktige att inte gå vidare med en organisationsförändring 6-9 skola.

UBN 2020-11-11
Ordförande Viveka Abramsson ger en kort sammanfattning av ärendebereidningen och tidigare fattade beslut.

Skolchef Christer Staaf presenterar en ny beredning av ärendet där förvaltningen föreslår att årskurs 6 inte flyttas till Hembergsskolan från Volgsjö skola.

Vidare presenteras den kapacitetsbedömning som gjorts vid Hembergsskolan och Volgsjö skola av två oberoende konsulter från Skellefteå. Rapporten visar att modulerna vid Volgsjö skola kan avvecklas fr o m sommaren 2021 utan någon ytterligare om- eller tillbyggnation av nuvarande lokaler. Hembergsskolan har för få toaletter i förhållande till nuvarande elevantal.

Nämnden konstaterar att tidigare fattade budgetbeslut för 2021 innebär att Fritidshemsverksamheten fr o m sommaren 2021 får samnyttja sina lokaler med övrig verksamhet på Volgsjö skola.

Justering (sign)

Utdragsbestyrkande

VILHELMINA KOMMUN
Utbildningsnämnden

PROTOKOLL

27(61)

2020-11-11

§ 115 (forts) Dnr 2020-061 611
Alternativt nyttjande av lokaler på Hembergsskolan

UBN 2020-11-11 § 115
UTBILDNINGSNÄMNDEN BESLUTAR

att föreslå Kommunfullmäktige att inte gå vidare med organisationsförändringen 6-9-skola på Hembergsskolan.

att uppdra till skolchef Christer Staaf att bereda möjligheten till att Fritidshemsverksamheten och Volgsjö skola samnyttjar lokaler,

att uppdra till skolchef Christer Staaf att säga upp avtalen på alla moduler vid Volgsjö skola,

att uppdra till skolchef Christer Staaf att bereda underskottet av antalet toaletter på Hembergsskolan utifrån nuvarande elevantal och genomförd kapacitetsbedömning av oberoende konsulter från Skellefteå.

Justering (sign)

Utdragsbestyrkande

Vilhelmina Kommun
UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN

VILHELMINA KOMMUN KOMMUNSTYRELSEN		
2020 -11- 18		
Utg.		

Till
Vilhelmina Kommun
Utbildningsnämnden

Angående 6-9 skola vid Hembergsskolan

Kort beskrivning av ärendet

I arbetet med budget 2020 så uppkom förslaget om att flytta år 6 eleverna från Volgsjö, Malgovik och Nästansjö till Hembergsskolan för att där ingå i ordinarie organisation. Beslutet blev att eleverna i åk 6 skall flyttas till Hembergsskolan höstterminen 2021.

De beräkningsgrunder på den ekonomiska kalkyl som lämnades i det förslag som fanns som underlag i budget 2020 beslutet är förändrade nu eftersom skolorna Malgovik och Nästansjö är avvecklade samt att andra beslut i budget 2020 arbetet gjort att personalnedskärningar verkställts under tiden.

Utbildningsnämnden har därför gett undertecknad uppdrag om en ny kostnadsberäkning utifrån de förutsättningar som gäller nu.

Konsekvenser

Den stora konsekvensen blir att år 6 eleverna går från ett klasslärarsystem till ett ämneslärarsystem samt att betygen i år 6 kommer att sättas av lärare som endast haft eleverna i 1 år. Dessutom blir det nya lärare som ansvarar för de nationella proven i år 6.

Analys

Hembergsskolan har utifrån beslut om budget 2020 minskat sin organisation under våren med ca 4,0 tjänst som nu behöver återbesättas vid en flytt av åk 6 till Hembergsskolan samt anställa ytterligare 2,75 tjänst. Dessutom kan man inte göra de minskningar av personal som konsekvenssatts i arbetet med detaljbudget 2021. Den sammanlagda bedömningen blir att ur ett ekonomiskt perspektiv finns inga incitament att flytta åk 6 till Hembergsskolan för en 6-9 skola.

Alternativ

Att flytta åk 6 till andra lokaler för att kunna avveckla 2 av 3 moduler.

Ekonomiskt åtagande

De 2 moduler som skulle kunna avvecklas vid en flytt av åk 6 till andra lokaler minskar hyreskostnaden med 850 000 kr/år. En avetableringskostnad uppstår dock vid avvecklingen, ca 350 000 kr.

Vilhelmina kommun
Torget 6
912 81 VILHELMINA

Tel: 0940-140 00
Fax: 0940-129 56
Epost: vilhelmina.kommun@vilhelmina.se
Webbsida: www.vilhelmina.se

Org.nr. 212000-2601

Vilhelmina Kommun

UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN

Christer Staaf
Förvaltningschef
Tel 0940-142 76

Vilhelmina kommun
Torget 6
912 81 VILHELMINA

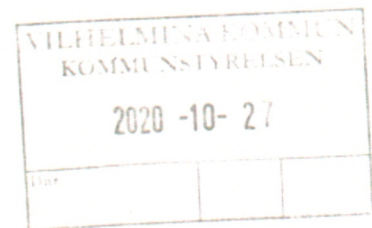
Tel: 0940-140 00
Fax: 0940-129 56
Epost: vilhelmina.kommun@vilhelmina.se
Websida: www.vilhelmina.se

Org.nr. 212000-2601

Vilhelmina kommun
Kommunstyrelsen
Utvecklingsenheten

2020-10-27

Medel från Tillväxtverket för näringsfrämjande åtgärder

Under åren 2018-2020 får Vilhelmina kommun 1,76 mkr/år från Tillväxtverket som ska användas till näringsfrämjande åtgärder. Tillväxtverkets hållning har varit att medlen inte kommer att behöva återbetalas och då bokföringslagen ändrades 2019 resultatfördes medlen och förbättrade således Vilhelmina Kommuns resultat. Därför togs ett beslut i kommunfullmäktige 20200615 om att återföra medlen.

För år 2020 beräknas det återstå 1,8 mkr vid årets slut som kommer att påverka Vilhelmina Kommuns resultat.

Undertecknad rekommenderar kommunstyrelsen besluta att

- att föreslå Kommunfullmäktige att besluta om att återföra dessa medel för näringsfrämjande åtgärder till verksamheten, så att medlen används till vad de är tänkt att göra
- att disponera erforderliga medel från eget kapital.

Vilhelmina 2020-10-27

Ulrica Olsson

Chef Utvecklingsenheten

VILHELMINA KOMMUN

Besöksadress
Torget 6
912 81

Telefon
0940 140 00

E-post
Info@vilhelmina.se

VILHELMINA KOMMUN		
KOMMUNSTYRELSEN		
2020 -10- 02		
Dnr		

VILHELMINA KOMMUN

Ägarpolicy

Ägarpolicy för Vilhelmina kommuns bolag

De bolag som Vilhelmina kommun äger, representerar kommunal verksamhet med uppdrag som Vilhelmina kommun har överlåtit till dessa. Avsikten med verksamhet i bolagsform är främst en fråga om effektivt resursutnyttjande och samordning av tillgängliga resurser till nytta för kommunens medborgare.

Bolagen ska drivas affärsmässigt med de begränsningar som gällande lagstiftning föreskriver för respektive bolag och enligt det särskilda regler och villkor som framgår av bolagens bolagsordningar och särskilt utformade ägardirektiv. Bolagens verksamhet har bestämts utifrån att gällande lagstiftning om den kommunala kompetensen respekteras och tillämpas.

Bolagen står under kommunens tillsyn enligt bestämmelserna i Kommunallag (2017:725). Kommunstyrelsen har det lagstadgade ansvaret för den uppgiften. Det övergripande ansvaret för ägarstyrningen åvilar kommunfullmäktige. Bolagsordningar, ägardirektiv och anvisningar i särskilt fall beslutas av fullmäktige.

Bolag som ägs av Vilhelmina kommun

Vilhelmina kommun äger bolagen Vilhelmina Bostäder AB och South Lapland Airport AB till 100%. Vilhelmina Fastighetsförvaltning AB ägs till 40% tillsammans med Vilhelmina Bostäder AB som äger 60%.

Den lagstiftning som främst styr kommunens bolag är Aktiebolagslag (2005:551). Kompletterande bestämmelser om dessa bolag finns i kommunallagen, årsredovisnings- och bokföringslagen - Lag (2018:597) om kommunal bokföring och redovisning - samt lagstiftning som rör offentlighet och sekretess – Offentlighets- och sekretesslag (2009:400) - samt lag om offentlig upphandling – Lag (2016:1145) om offentlig upphandling.

Ägardirektiv

Denna ägarpolicy är att betrakta som generella ägardirektiv och gäller alla kommunens bolag.

För vart och ett av kommunens bolag har fullmäktige fastställt särskilda ägardirektiv avgränsade till respektive bolags verksamhet.

Övergripande policys och bestämmelser

Alla de policys och bestämmelser som fullmäktige har fastställt, ska tillämpas i alla bolag om de inte strider mot lag eller annan författning i något avseende.

Bolagens verksamhet och agerande ska vara föredömligt och ska bidra till att upprätthålla kommunmedborgarnas förtroende för deras respektive verksamheter.

Koncernnytta

Kommunkoncernen ska präglas av totalnytta. Respektive bolags verksamhet och agerande får inte innebära att totalnyttan missgynnas. Ett långtgående samarbete förutsätts ske mellan bolagen i syfte att gynna koncernnyttan. Samverkan och dialog ska vara vägledande i bolagens verksamheter. Ett bolags agerande får inte innebära att någon av kommunens övriga verksamheter skadas verksamhetsmässigt eller ekonomiskt.

Ekonomiska relationer mellan bolagen ska utformas på affärs- och marknadsmässiga grunder.

Bolagen ska så långt möjligt nyttja kommunala funktioner inom ekonomi- och lönehantering, personaladministration samt inom it- och telefoniområdet. Formella överenskommelser och avtal ska dock gälla i varje relation.

Uppföljning och information

Bolagen i kommunkoncernen ska lämna information om sina respektive verksamheter till kommunfullmäktige enligt de närmare bestämmelser som fullmäktige beslutar om. Informationen ska innehålla uppgifter om bolagens verksamhet samt om ekonomi och strategiska frågor om framtiden. Särskild vikt ska läggas vid bolagens internkontrollverksamhet samt om uppföljning och utvärdering av denna.

Årsredovisningar, delårsrapporter och budgetar ska överlämnas till kommunstyrelsen enligt av kommunstyrelsen fastställd tidplan. Till kommunstyrelsen ska vidare överlämnas treårsplan för drift och investeringar. Kommunstyrelsen sammanställer sedan underlag i en samlad rapport till fullmäktige.

Ägardirektiv och ägarpolicy ska följas upp på sätt som närmare bestäms av kommunstyrelsen. Av uppföljningen ska framgå hur respektive bolags beslutade mål har uppnåtts.

Roller och ansvar

Kommunfullmäktige

Det yttersta ägaransvaret för kommunens bolag har kommunfullmäktige. Fullmäktiges direktiv och anvisningar har alltid företräde före direktiv utfärdade av annan.

Styrelserna i alla kommunens bolag utses av fullmäktige liksom lekmannarevisorer. Fullmäktige utser också ordförande och vice ordförande i bolagen. Stämмоombud till bolagsstämorna utses också av fullmäktige.

Ägardialoger genomförs årligen med bolagens styrelser.

Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen ska enligt kommunallagen ha uppsikt över bolagens verksamheter. Styrelsen ska varje år pröva och fatta beslut om bolagens verksamheter varit förenliga med de kommunala ändamålen och befogenheterna. Om kommunstyrelsen finner brister ska styrelsen lämna förslag om nödvändiga åtgärder till kommunfullmäktige.

Verkställande direktör

Verkställande direktören ansvarar för den löpande förvaltningen av bolagen enligt de anvisningar som ges av bolagsstyrelsen.

Revisorer

Den tystnadsplikt som normalt gäller för revisorer enligt Aktiebolagslagen ska inte gälla för lekmannarevisorer och yrkesrevisorer i förhållande till de förtroendevalda revisorerna. Uppgift som kan skada bolagens verksamhet får dock inte röjas.

Kommunstyrelsens uppsiktsplikt ifråga om de kommunala bolagen enligt kommunallagen granskas av kommunens revisorer.

Bolagens revisorer granskar räkenskaperna, styrelsens och den verkställande direktörens förvaltning.

Kommunens revision ska enligt kommunallagen vara samordnad med bolagsrevisionen genom lekmannarevisorer. Lekmannarevisorer granskar att bolagens verksamhet hanteras på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredställande sätt. Lekmannarevisorer granskar också bolagens internkontroll.

Bolagstämma

Det är endast genom beslut som fattas på bolagsstämman som kommunen kan ge bindande ägardirektiv till bolagen. Bolagsstämman utgör den formella länken mellan Vilhelmina kommun och bolagen som självständiga juridiska personer.

Offentlighetsprincipen i de kommunala bolagen

Allmänheten ska garanteras insyn i de kommunala bolagens verksamhet. Reglerna om detta finns i offentlighets- och sekretesslagstiftningen. Bolagen ska ifråga om insynen dock respektera den författningsreglerade sekretessen.

Kommunens arkivreglemente gäller för samtliga bolag.

Denna ägarpolicy är fastställd av kommunfullmäktige 2020-10-26

VILHELMINA KOMMUN KOMMUNSTYRELSEN		
2020 -09- 29		
Dnr.		

Umeå 2020-09-28

**Vilhelmina Kommun
Karl Johan Ottosson
Torget 6
912 81 VILHELMINA**

Intresseförfrågan förvärv av del av fastighet Kittelfjäll 1:34.

Kittelfjäll Utveckling AB ställer förfrågan om förvärv av del av fastigheten Kittelfjäll 1:34, enligt bifogad karta.

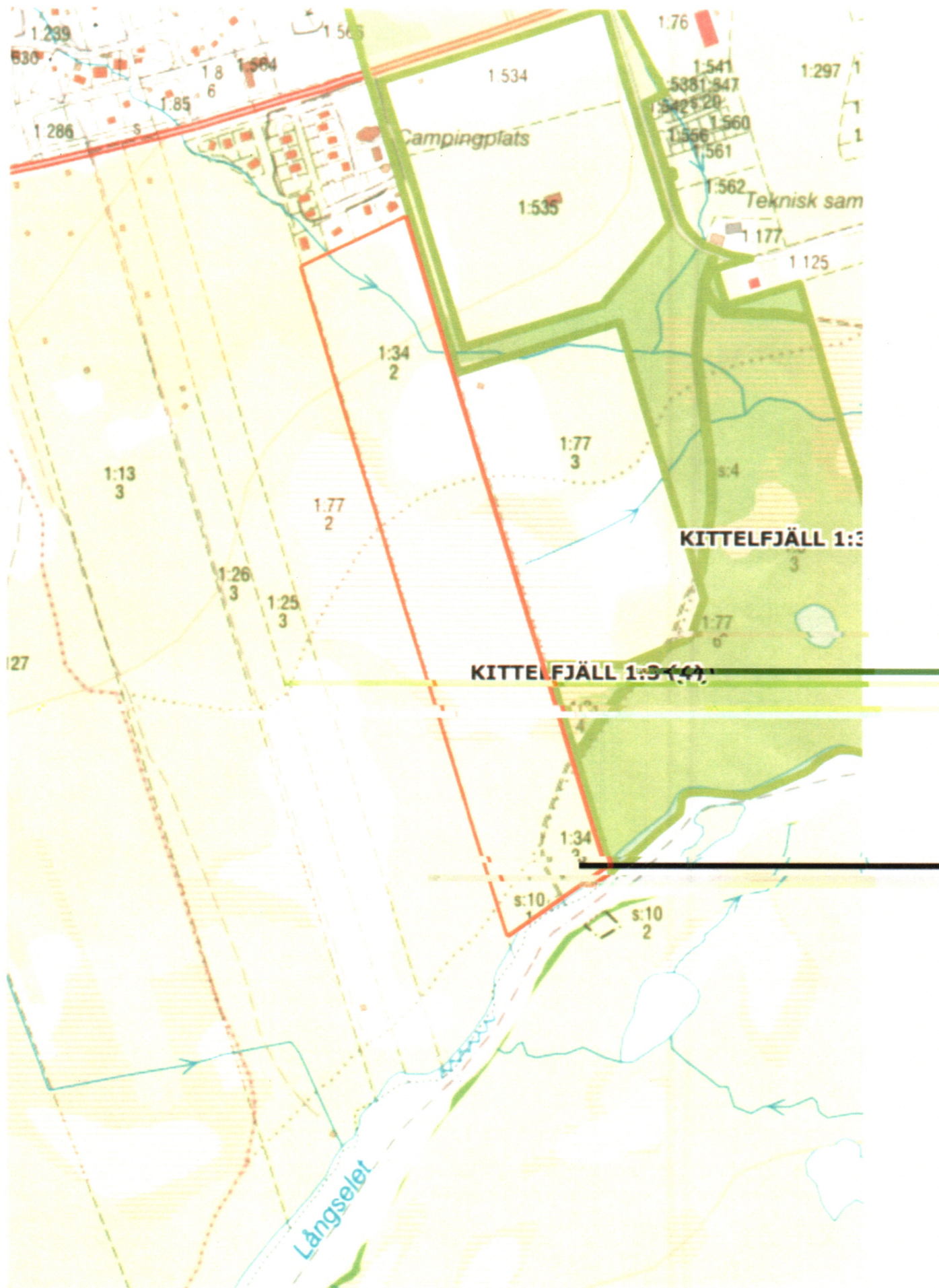
Syftet med förvärvet är att skapa utrymme för utveckling av längdspår, samt allmänt rekreationsområde i närheten av den nu uppförda bastun vid Vojmån. Längre norrut på fastigheten skulle detaljplan för flerfamiljshus kunna genomföras, något som idag saknas i Kittelfjäll. Stora delar av fastighetsdelen utgörs av impediment eller myrmark, den delen avses att utnyttjas till utveckling av längd och cykelspår.

KUAB

Roger Vikström

Kittelfjäll Utveckling AB, 556708-7332, Läringsgatan 18, 904 22 UMEÅ.

Vilhelmina kommun
Kommunstyrelsen
Tekniska enheten

2020-11-24

Försäljning del av Kittelfjäll 1:34

Tekniska enheten fick i uppdrag att värdera del av fastighet Kittelfjäll 1:34 efter förfrågan från lokal exploatör. Värdet på marken kan fastställas med närliggande fastighetsförsäljningar som referens, till minst 2 000 000 kr. Tillgång till kommunal byggbar mark är begränsad i området, vilket medför att en noga avvägning måste göras innan försäljning. I dagsläget så finns det ett 70-80 tal obebyggda tomter att tillgå i närområdet, samt att detaljplaner för ett 50 tal tomter är under uppförande. Behovet av byggbar mark för bostäder är uppfyllt. Det är mark för andra ändamål som saknas, bland annat offentlig verksamhet.

Detaljplanen för aktuellt område måste ändras, då förutsättningarna inom detaljplanen ändrats i och med ny vägsträckning mellan avloppsverk/Lia påverkar befintlig detaljplan samt tillgänglighet via väg Kittelparken måste detaljstuderas

Det finns flera aktörer på marknaden som visat intresse för byggbara markalternativ, vilket gör att markförsäljning bör utlysas offentligt vid en eventuell försäljning.

Undertecknad rekommenderar kommunstyrelsen besluta att

1. Att: Noga överväga markförsäljning med beaktande för kommande framtida kommunala behov
2. Att: vid en eventuell försäljning anlita mäklare som får uppdraget att via anbudsförfarande sälja del av fastighet kittelfjäll 1:34
3. Att: Fastställa marknadspriset till 2 200 000 kr för rubricerat markområde

VILHELMINA KOMMUN

Tekniska enheten

Sören Hagenvald

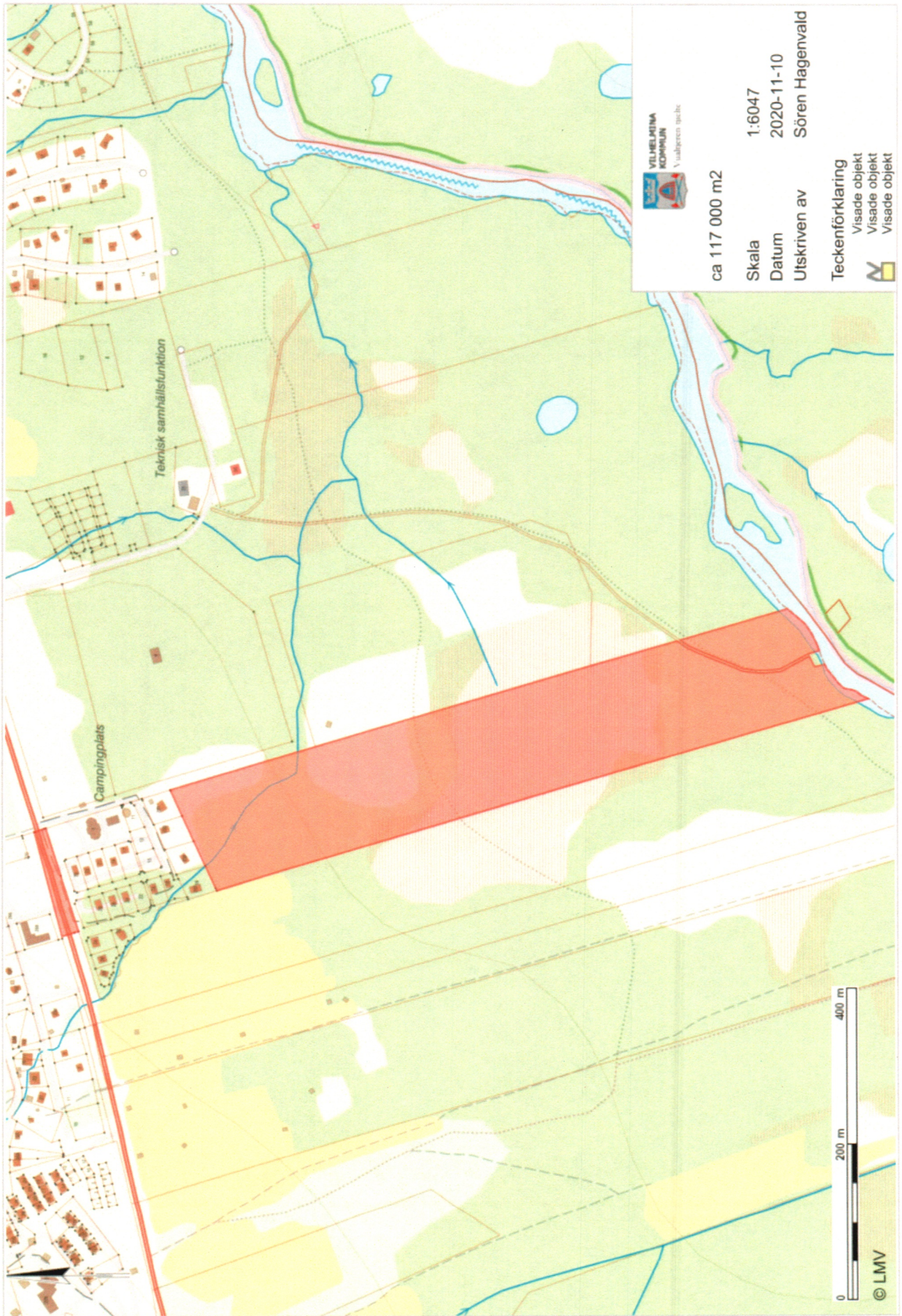
Teknisk Chef

Bilaga: Karta, del av Kittelfjäll 1:34

Besöksadress
Torget 6
912 81

Telefon
0940-140 00

E-post
Info@vilhelmina.se

Protokoll fört vid styrelsemöte med Vilhelmina Bostäder AB (VIBO), 2020-10-20 kl 9.00

Närvarande

Maria Kristoffersson, ordförande
Bernt Dahlberg, vice ordförande
Stina Nordlöf
Mona Malmbo

Frånvarande

Robbin Mikaelsson

Övriga närvarande

Maria Philipsson, VD
Maria Rickardsson, ekonomichef

§ 930 Mötets öppnande

Styrelseordföranden öppnade dagens möte och välkomnade deltagarna.

§ 932 Godkännande av dagordning

Dagordningen godkändes

§ 933 Justering av protokoll

Styrelsen beslöt att utse Bernt Dahlberg att tillsammans med ordföranden justera dagens protokoll.

§ 934 Föregående protokoll

Föregående protokoll lades till handlingarna.

§ 935 Rivningsärende

Under en följd av år har styrelsen diskuterat åtgärder i fastighetsbeståndet mot bakgrund av både en vikande efterfrågan på bostäder och det tilltagande underhållet i det äldre beståndet.

Just nu finns ett större överskott av lägenheter i Vilhelmina vilket innebär stora kostnader för VIBO då hyresbortfallet blir stort. I VIBOS uppdrag ingår ansvaret att anpassa lägenhetsbeståndet efter behovet i kommunen och målet är att ha en balans mellan utbud och efterfrågan för att kunna fördela tid och resurser rättvist.

Rivningar har genomförts, vilket bidragit till att hålla vakansgraden på en rimlig nivå. Under några år har vakanserna kunnat hållas på en mycket låg nivå och detta har främst sin förklaring i att många lägenheter har kunnat hyras ut till flyktingar som kommit till Vilhelmina.

Tidigare beslut om rivning har förekommit på Åsgatans gårdshus men inte verkstälts då husen fortsatt är populära. I senast antagna fastighetsstrategi framgår att ett aktivt beslut kring dessa hus måste tas senast 2022.

Då de flesta tomma lägenheter finns på Strandvägen ställde sig styrelsen frågan om det kunde finnas möjlighet att istället riva ett hus på det området ännu en gång. En utredning gjordes av bolagsledningen och VD gick igenom förslaget att riva Strandvägen 8.

Förslaget på att riva Strandvägen 8 baseras på lägenhetshusets förutsättningar, där tomma lokaler nu finns på första våning där det tidigare bedrivits förskoleundervisning. I förskolelokalen finns idag inga lägenheter och kostnaden för att återställa våningen skulle bli för hög. Man ser inte heller att någon annan form av verksamhet kommer flytta in i lokalen som därför fortsatt kommer stå tom.

Strandvägen kan ibland upplevas som ett trångt bostadsområde och som efter rivning kommer att kännas luftigare och utsikten kommer att kunna uppskattas ännu mer.

VIBO kommer att långsiktigt fortsätta underhålla och investera i kvarstående hus på området.

Styrelsen beslöt att riva Strandvägen 8 i Vilhelmina då man ser att behovet av lägenheter framåt i tiden fortsatt kommer vara lågt.

Då den här frågan är av principiell beskaffenhet, ska KFM beredas tillfälle att ta ställning i ärendet.

§ 936 Ägardialog

Styrelsen diskuterade frågor som kommer att tas upp på ägardialogen 10/11.

§ 937 Övriga frågor

Inga övriga frågor behandlades.

§ 938 Nästa möte

2020-11-19 kl 8.00

2020-10-22

Styrelseprotokoll VIBO 20201020.pdf

Signatures for document with ID: 653A7886-D915-434E-A3C7-A5075AE5DE89

Maria Philipsson

Maria Philipsson
E-mail: maria.philipsson@vilhelmina.se
Role: Vid protokollet
Verified by Mobile BankID
2020-10-22 12:49 CEST

Maria Kristoffersson

Maria Kristoffersson
E-mail: maria.kristoffersson@vilhelmina.se
Role: Ordförande
Verified by Mobile BankID
2020-10-22 12:53 CEST

Bernt Dahlberg

Bernt Dahlberg
E-mail: bernt.dahlberg@vilhelmina.se
Role: Justerare
Verified by Mobile BankID
2020-10-22 14:40 CEST

TeamEngine Document E Sign ID: 653A7886-D915-434E-A3C7-A5075AE5DE89 Page 4 of 4

RIVNING

• Restvärde Strandv 8

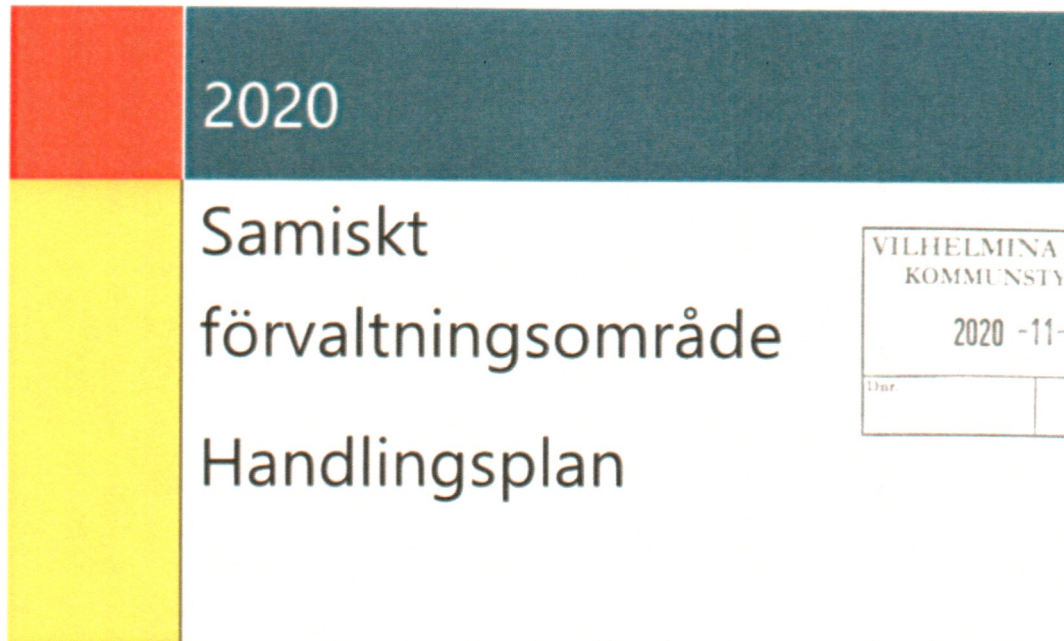
Bokfört värde	7 567 tkr
Tidigare nedskrivet	-5 476 tkr
Förlust vid avyttring byggnad	-2 091 tkr

Återförande av periodiseringsfond	3 850 tkr
-----------------------------------	-----------

RIVNING

- Strandvägen 8
  - Hela bottenvåning tom efter förskolan Vågen och återställning till lgh mycket kostsamt
  - Nio tomma lägenheter i huset
  - Huset så placerat att det skulle lufta upp området
  - Rivningskostnad ca 2,5 Mkr

2020

Samiskt
förvaltningsområde
Handlingsplan

VILHELMINA KOMMUN KOMMUNSTYRELSEN		
2020 -11- 02		
Dnr		

Vualtjeren tjjelte
Vilhelmina kommun
Laila Daerga & Malin Blind

Innehåll

Förord	3
Regeringens minoritetspolitiska mål	4
Kommunens skyldigheter för samer enligt LoNM	4
Kommunens skyldigheter för övriga nationella minoriteter enligt LoNM	4
Vualtjeren tjielte/Vilhelmina kommuns arbete som samisk förvaltningskommun	5
Mål och riktlinjer för Vualtjeren tjielte/Vilhelmina kommun som samisk förvaltningskommun	5
Kommunens kortsiktiga mål	6
Kommunens långsiktiga mål	6
Inflytande och delaktighet	7
Samisk samrådsgrupp	8
Rätten att använda samiska hos myndigheter	9
Samverkan över kommun-, läns- och nationsgränser	10
Samisk förskoleverksamhet	10
Modersmålsundervisning och integrerad samisk undervisning	11
Samisk äldreomsorg	13
Utbildnings- och informationsinsatser	14
Revitalisering av det samiska språket	15
Aktivt synliggörande av de nationella minoriteterna	16
Kultur	17
Finansiering	17
Uppföljning och återrapportering	17
Bakgrund till minoritetspolitiken	18
Det samiska språket	19
Språksituationen inom Vilhelmina kommun	20
Samer i Vilhelmina kommun	21
Samebyar	21
Sameföreningar	22
Referenser	23

Förord

Vualtjeren tjjelte/Vilhelmina kommun är sedan lagen trädde i kraft 1 januari 2010 en samisk förvaltningskommun och omfattas av Lagen om minoriteter och minoritetsspråk, LoNM (2009:724). Lagen ställer särskilda krav på förvaltningskommunerna som ska verka för att stärka de nationella minoriteternas rättigheter. Minoritetslagen har reviderats för att ytterligare stärka rättigheter och skyldigheter och den 1 januari 2019 trädde den nya lagen i kraft.

De nationella minoriteterna i Sverige är samer, tornedalingar, sverigefinnar, judar och romer. Minoritetsspråken är samiska, meänkieli, finska, jiddisch och romani chib. Samer har även särställning som urbefolkning i Sverige.

Det krävs många insatser och träget arbete för att till fullo kunna möta Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk, LoNM 2009:724. Arbetet med minoritetspolitiken handlar mycket om att omvandla teori till praktik på bästa sätt för den enskilde individen och de nationella minoriteterna. Vilhelmina kommuns arbetssätt för att nå framgång i minoritetspolitiken ska präglas av dialoger, strukturerade samråd och långsiktighet.

Tidigare språk- och kulturinventeringar visar tydligt att den samiska befolkningen i Vualtjeren tjjelte har stark vilja att återta/utveckla sitt språk. Kommunen bör därför kraftfullt agera för språkbevarande insatser till samer i alla åldrar. Det behövs många samiska arenor där språk och kultur ingår naturligt. För att den traditionella kunskapsöverföringen ska fortsätta behöver vi många vuxna som kan förmedla den samiska kulturen och behärskar språket för att kunna stödja barnens utveckling och därmed få ett livskraftigt och levande språk.

Denna handlingsplan innehåller riktlinjer för att skydda de lagliga rättigheterna och fungera som ett ramverk för verksamheterna. Konkretiseringen av målen sker på verksamhetsnivå inom alla förvaltningar och i samråd med berörda minoriteter. Ansvariga förvaltningar upprättar även egna mål och åtgärder för att säkerställa den samiska minoritetens rättigheter. Handlingsplanen ska vara ett dynamiskt verktyg och styras efter aktuella behov. Den bör revideras vart fjärde år medan rambudgeten justeras årligen. Vid framtagandet av denna har berörda förvaltningar och enheter samt samiska samrådsgruppen getts möjlighet att medverka.

Regeringens minoritetspolitiska mål

Regeringens övergripande mål är att:

- Stärka de nationella minoriteternas egenmakt och inflytande, samt främja bevarandet av de nationella minoritetsspråken.
- Motverka diskriminering och utsatthet.
- Säkerställa en bättre efterlevnad av Europarådets ramkonvention och minoritetsspråkskonventionen.

Kommunens skyldigheter för samer enligt LoNM

- Informera samerna om deras rättigheter
- Främja samernas språk och kultur
- Ge samerna inflytande i frågor som berör dem
- Ge möjlighet att använda samiska i kontakt med kommunen
- Erbjuder förskoleverksamhet helt eller till en väsentlig del på samiska
- Erbjuder äldreomsorg helt eller till en väsentlig del på samiska
- Synliggöra samernas språk och kultur

Kommunens skyldigheter för övriga nationella minoriteter enligt LoNM

Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (LoNM 2009:724) är en rättighetslagstiftning och den innehåller allmänna bestämmelser, det så kallade grundskyddet, som omfattar samtliga fem nationella minoriteter oavsett om man ingår i ett förvaltningsområde. År 2013 beslutade kommunstyrelsen om att tillämpa lagen (2009:724) i angår att kommunen ska:

- På lämpligt sätt informera om deras rättigheter.
- Skydda och främja språken finska, meänkieli, jiddisch och romani chib.
- Ge möjlighet för de nationella minoriteterna att behålla och utveckla sin kultur. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska särskilt främjas.
- Ge möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda i sådana frågor, det gäller barn och unga.

- Erbjudna förskoleverksamhet och äldreomsorg, helt eller till väsentlig del, som kommunen har tillgång till språkkunnig personal.
- Verka för att det finns personal med kunskaper i finska och nordsamiska där detta behövs i enskildas kontakter med myndigheten.

Vualtjeren tjielte/Vilhelmina kommunens arbete som samisk förvaltningskommun

Vualtjeren tjielte/Vilhelmina kommun arbetar för att säkerställa att kommunen lever upp till lagstadgade rättigheter som förvaltningsområde för samer. För att sköta det löpande arbetet med minoritetspolitiken och tillhandahålla språkkompetenser på både syd- och nordsamiska har kommunen en minoritetssamordnare och en minoritetshandläggare anställda på en halvtid vardera. Deras arbetsuppgifter utgår från kommunens handlingsplan för samiskt förvaltningsområde och är bland annat:

- Utgöra ett stöd för kommunens förvaltningar i minoritetsarbetet
- Ansvara för genomförande av samiska samrådsgruppmöten (minst 4 ggr/år)
- Utföra språk- och kulturinventering
- Utföra informationsinsatser om LoNM 2009:724
- Utföra utbildningsinsatser om samer och samisk kultur
- Språkrevitaliseringsarbete
- Anordna samiska kulturarrangemang
- Synliggöra samisk kultur
- Upprätta och ansvara för revidering av handlingsplanen
- Nätverka med andra förvaltningskommuner i Sverige och Norge
- Återrapportera till tillsynsmyndigheten

Mål och riktlinjer för Vualtjeren tjielte/Vilhelmina kommun som samisk förvaltningskommun

Vilhelmina har idag och så länge det går att överblicka bakåt i tid haft en stark levande samisk kultur. Den samiska kulturen är en tillgång som berikar Vilhelmina kommun, både historiskt sett men framförallt i dagsläget och i framtiden. Ett stort antal personer och företag har sin utkomst från rennäringsen och den samiska kulturen.

Dessutom skapar rennäringerna ett ställfällan och inkomster till landets verksamheter inom kommunen. Den samiska närvaron genom näringar och kultur ska, i samarbete med den samiska befolkningen, ses som en resurs med utvecklingsmöjligheter. Det finns ett värde för Vilhelmina kommun att främja och utveckla det samiska språket och de samiska näringarna.

Kommunens kortsiktiga mål

- Språk- och främjningsinsatser.
- Skapa samiska mötesplatser t.ex. språkcaféer, kulturrevenemang o.s.v.
- Språkinsatser till förskola och äldreomsorg.
- Identifiera och analysera hur kommunen ska hantera behovet av samisktalande personal på förskola och inom äldreomsorg.
- Synliggörande av det samiska språket och den samiska kulturen.
- Kunskapshöjande insatser om LoNM 2009:724 till kommunanställda, politiker, samer och allmänheten.
- Kunskapshöjande insatser om samers språk och kultur till kommunanställda, politiker och allmänheten.
- Beakta kunskaper i samiska och övriga nationella minoritetsspråk vid nyrekryteringar, kunskaper i nationella minoritetsspråk ska anges som en merit i platsannonser.
- Obligatorisk information om LoNM och en basutbildning om samer och samisk kultur för alla nyanställda

Kommunens långsiktiga mål

Vualtjeren tjielte/Vilhelmina kommun tillsammans med samebyar, sameföreningar och enskilda har lyckats vända språkprocessen så att vi har ett levande samiskt språk och att kommunen till fullo kan möta lagen vilket innebär:

- att Vilhelmina kommun har många samisktalande,

- att enskilda har möjlighet att använda de samiska språken vid muntliga och skriftliga kontakter med förvaltningsmyndigheter där ärendet helt eller delvis sammanfaller med minoritetsspråkens förvaltningsområde,
- att det finns tillgång till personal med kunskaper i samiska och övriga minoritetsspråk
- att kommunen kan erbjuda barn- och äldreomsorg som helt bedrivs på samiska och/eller övriga minoritetsspråk
- att arbetet med nationella minoriteter och minoritetsspråk ingår som en naturlig del inom kommunens alla förvaltningar.

Inflytande och delaktighet

Inflytande och delaktighet utgör ett fundament i minoritetspolitiken, SFS 2009:724 § 5, § 5a, § 5 b, och ska genomföras tillsammans med de nationella minoriteterna. Kommunen i det här fallet ska anpassa inflytelseformerna efter varje situation. Det centrala syftet är att åstadkomma delaktighet i beslutsprocessen så att de nationella minoriteternas behov och förutsättningar ska kunna beaktas och tillgodoses. Det kan till exempel handla om remissbehandling, fördjupade dialoger, utskottsarbete, utredningar och samråd genom strukturerade dialoger.

Samråd ska enligt lagen utföras via strukturerade dialoger. Detta innebär att kommunen ska samråda med nationella minoriteter i ett skede där det fortfarande finns möjlighet att påverka kommande beslut. Regeringen förespråkar även i proposition 2008/09:158 att man i beredningen av frågor som berör nationella minoriteter medvetet ska arbeta med konsekvensanalyser. Att endast informera om åtgärder eller beslut är inte tillräckligt.

Kommunen är numer även ålagd att samråda med barn och unga och där måste nya former tas fram för genomförande.

Paragraf 5 i minoritetslagen anger också att kommunen ska anta mål och riktlinjer för det minoritetspolitiska arbetet, vilket ska vid begäran lämnas till den myndighet som har uppföljningsansvar. Vualtjeren tjielte/Vilhelmina kommun har tidigare antagit handlingsplaner för det minoritetspolitiska arbetet år 2012 och 2016.

Samisk samrådsgrupp

Vualtjeren tjielte har sedan 2011 en samisk samrådsgrupp. Den består av representanter från Vilhelmina södra sameby, Vilhelmina norra sameby, Faepmien saemien siebrie, Faepmie saavreme siebrie, Vualtjeren saemien siebrie, samt kommunchefen, minoritetssamordnaren, minoritetshandläggaren och en ungdomsrepresentant. Samrådsgruppen bistår minoritetssamordnaren/minoritetshandläggaren i hantering av minoritetsfrågor och är ett rådgivande organ i frågor som berör samer. Samrådsgruppen arvoderas enligt det kommunala arvodes- och ersättningsreglementet.

Vualtjeren tjielte anordnar även specifika samrådsmöten med från Vilhelmina södra och Vilhelmina norra samebyar när det gäller frågor som berör exploateringar, turism, marker, översiktplaner mm.

Mål

Vualtjeren tjielte/Vilhelmina kommun ska långsiktigt verka för att stärka de nationella minoriteterna och få kontinuitet i de samiska frågorna. Vilhelmina kommun avser att följa regeringens minoritetspolitiska strategi. Förutsättningar och möjligheter ska vara likvärdiga mellan de samiska näringarna och övriga näringar i Vilhelmina kommun.

Åtgärder

- Kontinuerliga samrådsmöten med den samiska samrådsgruppen. Vid frågor som rör specifika verksamheter bjuds berörda chefer/personal in till samrådsmöte
- Kontinuerliga samrådsmöten med Vilhelmina södra och Vilhelmina norra samebyar. I dessa samrådsmöten deltar kommunledningen, berörda förvaltningschefer och representanter från samebyarna.
- Systematiskt införa konsekvensanalyser i den kommunala beredningen i frågor som berör samer. Detta ansvar ligger på de olika kommunförvaltningarna.
- Öppet samråd/Informationsmöte med de icke föreningsaktiva minst 1 gång/år.

- Genomföra öppna samråd med de övriga nationella minoriteterna i kommunen.
- Utveckla kontakter med det övriga samiska näringslivet

Ansvar: Kommunstyrelsens förvaltning, Miljö-och byggnadsnämnden, Utvecklingsenheten,

Rätten att använda samiska hos myndigheter

Enligt SFS 2009:724 § 8 – 12 har enskilda har rätt att använda samiska vid sina muntliga och skriftliga kontakter med kommunen i ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdare för part, om ärendet har anknytning till förvaltningsområdet. Om den enskilde använder samiska i ett sådant ärende är kommunen skyldig att ge muntligt svar på samma språk. Enskilda som saknar juridiskt biträde har även rätt att efter begäran få en skriftlig översättning av beslut och beslutsmotivering i ärendet på samiska. Kommunen har möjlighet att fastställa särskilda tider och särskild plats för att ta emot besök av samisktalande. Ovanstående gäller även finska och meänkieli om kommunen har personal som behärskar dessa minoritetsspråk.

Mål

Vuoltjeren tjielto/Vilhelmi tne kommun ska upprätta väl fungerande rutiner för att tillgodose samernas rätt och möjlighet att använda samiska i kontakt med kommunen.

Detta leder till en ökning av tillfällen att använda samiska samt ge det samiska språket likvärdig status som det svenska. Kommunen ska även eftersträva att kunna hjälpa finnar och tornedalingar på sina språk, om det inom kommunens förvaltning finns personal som behärskar finska och/eller meänkieli.

Åtgärder

- Informera berörda (samer och kommunpersonal) samt allmänheten om LoNM 2009:724.
- Utfärda rutiner och lättillgänglig information så att kommunpersonal vet hur de ska behandla frågorna.

- Utfärda rutiner för att anlita auktoriserade tolkar alternativt att anlita samisktalande personal inom kommunförvaltningen eller bland kommunmedborgarna.
- Uppmuntra den samiska befolkningen att använda samiska i kontakt med kommunen.

Ansvar: Kommunstyrelsens förvaltning

Samverkan över kommun-, läns- och nationsgränser

Samverkan över alla gränser kan ge både praktiska och ekonomiska fördelar.

Mål

Vualtjeren tjielte/Vilhelmina kommun ska aktivt verka för samarbete med andra förvaltningskommuner (både på svensk och norsk sida) och övriga samarbetspartners med intressen inom nationell minoritetspolitik, för samordningsvinster och utbyte av åtgärdsförslag mot gemensamma mål.

Åtgärder

- Aktivt utveckla nätverk och samarbete med andra förvaltningskommuner, på svensk och norsk sida samt med Region Västerbotten.

Ansvar: Kommunstyrelsens förvaltning

Samisk förskoleverksamhet

Barn som tillhör ursprungsbefolkningar eller minoritetsgrupper har lagstadgad rätt till sitt språk och sin kultur.

Den 1 januari 2019 förstärktes lagen om nationella minoritetsspråk i förskolan och flyttades till skollagen. Den nya lydelsen i Skollagen (2010:800) 8 kap § 12a är nu: En hemkommun som ingår i ett förvaltningsområde enligt lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk ska erbjuda barn, vars vårdnadshavare begär det, plats i förskola där hela eller en väsentlig del av utbildningen bedrivs på finska, meänkieli respektive samiska

"Förskoleverksamhetens roll är särskilt viktig, eftersom grunden för additiv tvåspråkighet (dvs. inläring av ett andra språk samtidigt eller på ett tidigt stadium av det första språket), läggs under ett barns tidiga barndom och förutsättningarna försämras med stigande ålder" (Regeringens proposition 2008/09:158).

Vårdnadsnåvare som ansöker om förskoleplats för sitt barn ska tillfrågas om de önskar plats i sådan förskola som avses i första stycket. *Lag (2018:1368).*

Mål

I förskolans läroplan sägs att medvetenheten om det egna kulturarvet och delaktighet i andras kulturer ska bidra till att barnen utvecklar sin förmåga att förstå och leva sig in i andras villkor värderingar. Vuoltjeren tjjelte/Vilhelmina kommun har som mål att kunna erbjuda samiska barn en samisk språk- och kulturbaserad förskoleverksamhet. Därmed stärks barnens samiska identitet och förskolan blir en trygg samisk språk- och kulturdomän. Förskoleverksamheten utgör ett värdefullt och kraftfullt verktyg i revitaliseringsarbetet.

Åtgärder

- Aktivt verka för att kunna erbjuda förskoleverksamhet helt på samiska.
- Samråda med föräldrarna om den samiska verksamhetens organisering.
- Aktivt verka för att det ska finnas personal med samisk språk- och kulturkompetens
- Skapa samiska miljöer i förskolor där det finns samiska barn.
- Naturligt integrera samisk kultur och traditioner i verksamheten.
- Kontinuerligt erbjuda temadagar om samer och samisk kultur till förskolebarn.
- Beakta kunskaper i samiska och övriga nationella minoritetsspråk vid nyrekryteringar, kunskaper i nationella minoritetsspråk ska anges som en merit i platsannonser.

Ansvar: Utbildningsnämnden, Kommunstyrelsens förvaltning

Modersmålsundervisning och integrerad samisk undervisning

Enligt skollagen har alla barn och unga med ett annat modersmål än svenska rätt till modersmålsundervisning i grund- och gymnasieskolan (1994:1194). Barn med samiska

som modersmål ska få modersmålsundervisning även om det bara finns en elev som ska ha det och även om språket inte används som dagligt umgängesspråk i hemmet. Kommunen ansvarar för att det finns modersmålsundervisning för dem som begär det samt bekostar det.

Vualtjeren tjjelte/Vilhelmina kommun har avtal med Sameskolstyrelsen om integrerad samisk undervisning, vad gäller samiska språket och samesljud. Det omfattar alla grundskolans årskurser och är ett viktigt komplement till sameskolorna. De elever som inte har möjlighet att välja sameskola kan härigenom få samisk inriktning i grundskoleutbildningen. Sameskolstyrelsen står för en del av kostnaderna för integrerad samisk undervisning. Kommunen är huvudman för den integrerade undervisningen. Med integrerad samisk undervisning avses undervisning med samiska inslag och undervisning i samiska utöver den undervisning som anordnas i samiska som modersmålsundervisning.

Mål

Vualtjeren tjjelte/Vilhelmina kommun ska verka för att det samiska språket och den samiska kulturen ska bli en naturlig del av skolverksamheten, och därmed nå en ökning av samisktalande individer och en ökad kunskap om samisk kultur. Målet "samerna som urfolk" bör bli återkommande i skolan. Skolmiljön ska vara tillgänglig och fri från fördomar, mobbning och diskriminering. Alla barn, oavsett etnisk tillhörighet, ska känna lika värde.

Åtgärder

- Sörja för att varje elev efter genomgången grundskola har kunskaper om de nationella minoriteternas kultur, språk, religion och historia.
- Verka för att finna lämpliga lärare med goda kunskaper i samiska, om lärare med adekvat utbildning saknas överväg distansundervisning.
- Skapa samiska miljöer i anslutning till skolorna.
- Naturligt integrera samisk kultur och traditioner i verksamheten.
- Medverka till att elev/er får tillgodogöra sig traditionell kunskap på annan plats än skolan, så kallad "Jieleme biejjie/ Eallin beaivvit".

Ansvar: Utbildningsnämnden, Kommunstyrelsens förvaltning

Samisk äldreomsorg

Rätten att få använda sitt modersmål även inom äldreomsorgen är betydelsefull av flera skäl. Det primära är att kunna kommunicera med personal och sin omgivning. Det är vetenskapligt bevisat att det språk som man senast har lärt sig kan försvinna med åldern, medan däremot kunskaperna i modersmålet består. Att vistas i en miljö där personal och brukare talar ens modersmål och där gemensamma erfarenheter kan betyda mycket för den som är äldre och kanske sjuk. I detta sammanhang är inte bara den språkliga delen utan också de kulturella symbolerna och värdena mycket viktiga. Att kunna följa med vad som sker i Saepmie kan ha stor betydelse för den enskilda brukaren, just för känslan av sammanhang. Brukaren känner sig delaktig i ett sammanhang som är förståeligt och uttrycksfullt för dem (KASAM). Alla som talar into samiska men har en stark samisk identitet och kulturtillhörighet.

Vualtjeren tjielte/Vilhelmina kommun är en samisk förvaltningskommun och ska därmed erbjuda den som begär det möjlighet att ta flera delar av den service och omvårdnad som erbjuds inom ramen för äldreomsorgen av personal som behärskar samiska. Om kommunen har tillgång till personal som behärskar meänkieli, finska, jiddisch, eller romani eller ska även den servicen och omvårdningen erbjudas om någon begär det.

Mål

Vualtjeren tjielte/Vilhelmina kommun ska erbjuda alla, oavsett etnisk tillhörighet, en värdig och trygg omsorg på äldreomsorgen. Kommunens ska sträva efter att samiska brukare av äldreomsorgen ska erbjudas möjlighet till samisktalande personal, samisk miljö samt samiska kulturella inslag.

Åtgärder

- Beakta kunskaper i samiska och övriga nationella minoritetsspråk vid nyrekryteringen, kunskaper i samiska ska anges som en merit på ansökaner
- Vid behov omfördela samisktalande personal dit behov finns.
- Utveckla rutiner för att identifiera brukare som vill bli bemötta på samiska.
- Vid behov tillhandahålla språkstöd (ex parlörer, Penpal-pennor) till vård-och omsorgspersonal

- Erbjudna vård-och omsorgspersonal utbildning om samer och samisk kulturförståelse
- Erbjudna traditionell samisk mat.
- Samiska mediainslag ska vara naturliga inslag i vardagen för de samiska brukarna (radio och TV).
- Införskaffa samiska tidningar/böcker till äldreboenden med samiska brukare.
- Anordna samiska kulturella aktiviteter
- Samarbeta med Svenska kyrkan för att anordna gudstjänster/aktiviteter med samiska inslag.
- Inrätta träffar för äldre samer, utanför äldreomsorgen, i kommunen i syfte att ta reda på deras behov och önskemål.
- Iordningställa samiska miljöer på äldreboenden (interiört och exteriört)
- Verka för minoritetsprofilerad äldreomsorg.

Ansvar: Socialförvaltningen, kostenheten, kommunstyrelsens förvaltning

Utbildnings- och informationsinsatser

"En grundförutsättning för att den enskilde ska kunna hävda sina rättigheter är att ansvariga tjänstemän på lokal, regional och nationell nivå som ska bistå allmänheten, är tillräckligt insatta i rättighetslagstiftningen och att de informerar allmänheten om gällande regler på ett korrekt sätt" (Regeringens proposition 2008/09:158).

Mål

Vualtjeren tjielte/Vilhelmina kommun ska aktivt verka för att kommunens personal, politiker, samer, övriga nationella minoriteter och den breda allmänheten ska vara medvetna om de lagstadgade rättigheter som LoNM 2009:724 innebär.

Åtgärder

- Kontinuerligt informera och utbilda kommunens personal och politiker om samernas rättigheter och kommunens skyldigheter.
- Genomföra utbildningsinsatser som syftar till att öka kunskapen om samernas språk och kultur.

- Informera samerna om deras rättigheter via t.ex. möten, kommunens hemsida, Vilhelmina-aktuellt, broschyrer på strategiska platser, sociala medier o.s.v.
- Informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter via t.ex. möten, kommunens hemsida, Vilhelmina-aktuellt, broschyrer på strategiska platser, sociala medier o.s.v.
- Anordna seminarier/temadagar om nationella minoriteter för kommunens anställda, politiker och allmänheten.

Ansvar: Kommunstyrelsens förvaltning

Revitalisering av det samiska språket

"Minoritetsspråken är en viktig del av de nationella minoriteternas identitet och kulturarv. Minoritetsspråken är genom sin långa historiska närvaro också en levande del av vårt svenska kulturarv" (Regeringens proposition 2008/09:158).

Samiskan är ett hotat språk men det finns goda förutsättningar att vända den negativa utvecklingen under förutsättningen att aktiva revitaliseringsåtgärder omedelbart sätts in. Det krävs insatser från samhällets sida för att höja språkens status och skapa ett mer språkbevarande klimat.

Mål

Vualtjeren tjjelte/Vilhelmina kommun ska verka för att främja och synliggöra de samiska språken enligt Regeringens proposition 2008/09:158 som slår fast att utgångspunkter för den minoritetspolitiska reformen ska vara att majoritetssamhället ska bidra till minoritetsspråkens överlevnad och utveckling genom att skapa ett språkbevarande klimat samt bistå med konkreta verktyg för revitaliseringen.

Åtgärder

- Synliggöra det samiska språket för att höja dess status.
- Främja språkrevitaliserande insatser, t.ex. språkbad och språkkurser.
- Stimulera språkrevitaliseringsinsatser, även tillsammans med samiska samkommittystyrt språk.
- Stimulera till att den som tillhör en nationell minoritet ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda sitt minoritetsspråk.

- Främja samiska alfabetiseringsinsatser (insatser för att stärka vuxna samers läs- och skrivkunighet).
- Bistå med språkspärrkurser för att främja språkanvändandet
- Kunskaper i samiska ska ses som en merit i olika sammanhang.

Ansvar: Kommunstyrelsens förvaltning

Aktivt synliggörande av de nationella minoriteterna

"De nationella minoritetsspråken och kulturerna är en värdefull del av det svenska kulturarvet. För att på ett positivt sätt markera detta bör de nationella minoriteterna och detta kulturarv synliggöras i samhället. Det påverkar majoritetsbefolkningens förståelse för grupperna och deras situation och de stärker minoriteternas möjligheter att värna sina språk och kulturer" (Regeringens proposition 2008/09:158).

Mål

Vualtjeren tjielte/Vilhelmina kommun ska aktivt arbeta för att synliggöra och sprida information om samer, de samiska språken och den samiska kulturen som en naturlig del i vårt samhälle.

Åtgärder

- Fortlöpande arbeta med skyltning på samiska på offentliga platser.
- Anordna/uppmuntra till samiska kulturevenemang som utvecklar och synliggör det samiska språket, kulturen och traditionen.
- Seminarier och temadagar om nationella minoriteter för allmänhet och kommunanställda.
- Kontinuerligt informera om minoritetslagsstiftningen - kommunens skyldigheter och samernas rättigheter - internt inom kommunförvaltningen, till politiska organisationer, samer och allmänheten

Ansvar: Kommunstyrelsens förvaltning

Kultur

Vuoltjeren tjielte/Vilhelmina kommun ska i nära samarbete med lokala föreningar och organisationer erbjuda ett kulturutbud för både barn och vuxna med förankring i bygdens traditioner och historia. Kommunen ska främja och uppmärksamma den samiska kulturen via olika kulturella uttrycksmedel. Vilhelmina samiska förvaltningskommun har kontinuerligt anordnat samiska kulturdagar med stöd från Region Västerbotten och i samarbete med lokala aktörer. Vilhelmina får årligen bidrag till samiska arrangemang och står omnämnda i Region Västerbottens kulturplan 2020-2023.

Mål

Ett ökat samiskt kulturutbud för att synliggöra och öka kunskap om samisk kultur.

Åtgärder

- Skapa samiska mötesplatser som naturligt främjar den samiska kulturen.
- Ta initiativ till och stimulera samiska och svenska kulturarrangemang.

Ansvar: Kommunstyrelsens förvaltning, Utvecklingsenheten, Biblioteket

Finansiering

Vuoltjeren tjielte/Vilhelmina kommun har under åren 2012 - 2020 erhållit 660 000 kronor per år i statsbidrag för de merkostnader som den nya lagstiftningen medfört. Statsbidraget går huvudsakligen till att finansiera lönerna till minoritetssamordnaren och minoritetshandläggaren. Viktigt att notera är att statsbidraget inte ska bekosta det kommunen är skyldiga att genomföra.

Mål och Åtgärd Vuoltjeren tjielte/ Vilhelmina kommun ska arbeta för en höjning av statsbidraget för att kunna ~~utveckla det minoritetspolitiska arbetet~~

Uppföljning och återrapportering

Vuoltjeren tjielte/Vilhelmina kommun är skyldig att årligen rapportera arbetet till Sametinget, som tillsammans med Länsstyrelsen i Stockholm, har regeringens uppdrag att följa upp tillämpningen av LoNM 2009:724.

För att kunna följa upp kommunens mål och riktlinjer enligt denna handlingsplan krävs att förvaltningarna/enheterna ansvarar för att redovisa genomförda insatser till samordnaren för vidarebefordran till profyltlinjens mål. Ar

Bakgrund till minoritetspolitik

Den svenska minoritetspolitikens mål är att ge skydd för de nationella minoriteterna och att stärka deras möjligheter till inflytande samt att stödja de ursprungliga minoritetsspråken så att de hålls levande:

I februari 2000 ratificerade Sverige Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (ramkonventionen) och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk (minoritetsspråkskonventionen). I samband med Sveriges ratificering infördes minoritetspolitiken som politikområde inom den svenska statsbudgeten. Romer, judar, samer, sverigefinnar och tornedalingar erkändes som nationella minoriteter. De nationella minoritetsspråken är romani chib (alla varieteter), jiddisch, samiska (alla varieteter), finska och meänkieli (alla varieteter).

Samerna har en särställning i egenskap av ursprunglig befolkning i Sverige (urfolk). I oktober 2010 fastslog Sveriges regering att samerna är ett ursprungligt folk i grundlagen. FN:s generalförsamling har antagit en deklaration om urfolkens rättigheter (2007), urfolksdeklarationen.

"Urfolksdeklarationen säger bland annat att urfolk har rätt till eget språk och utbildning i sin egen kultur och på sitt eget språk, rätt att delta i beslutsfattande som berör deras rättigheter och rätt att utveckla sina egna beslutsfattande institutioner" (Nationella minoriteters rättigheter: en handbok för kommuner, landsting och regioner).

För att tydliggöra barnens rättigheter har barnkonventionen antagits som lag i Sverige och trädde i kraft den 1 januari 2020, Lagen om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (2018:1197). Lagen nämner särskilt barn som tillhör etniska, religiösa eller språkliga minoriteter eller tillhör urfolk i artikel 30:

"I de stater där det finns etniska, religiösa eller språkliga minoriteter eller personer som tillhör ett urfolk ska ett barn som tillhör en sådan minoritet eller ett sådant

urfolk inte förvägras rätten att tillsammans med andra medlemmar av sin grupp ha sitt eget kulturliv, att bekänna sig till och utöva sin egen religion eller att använda sitt eget språk.”

Regeringens slutsats är att det behövs ett medvetet arbete för att integrera ett minoritetsinriktat tankesätt i kommuners och myndigheters arbete med dessa grupper. Utvecklingen av minoritetspolitiken är en fortlöpande process där insatser för att stärka och skydda de nationella minoriteterna ska ingå som en naturlig del i samhällets åtaganden gentemot medborgarna.

Vualtjeren tjielte/Vilhelmina kommun ingår i ett så kallat förvaltningsområde för samiska och har således förstärkt skydd för det samiska språket.

I dagsläget (2020) ingår 25 kommuner i förvaltningsområden för samiska språket:

Arjeplog, Arvidsjaur, Berg, Dorotea, Gällivare, Härjedalen, Jokkmokk, Kiruna, Krokomb, Luleå, Lycksele, Malå, Sorsele, Storuman, Strömsund, Sundsvall, Stockholm, Umeå, Vilhelmina, Vindeln, Åre, Åsele, Älvdalen, Örnsköldsvik och Östersund.

Innehållet i prepositionen ligger till grund för Vualtjeren tjielten/Vilhelmina kommuns handlingsplan.

”Majoritetsmedborgarnas ökade kunskaper kan förväntas öka förståelsen för de nationella minoriteternas behov och skapa en ökad respekt och öppnare och mer positiv attityd till användning av minoritetsspråken” (Regeringens preposition 2008/09:158).

Det samiska språket

Samiska tillhör den finsk-ugriska språkfamiljen. Det samiska språket har historiskt varit ett talspråk och skriftspråken kom först på femtiotalet och senare. I Sverige har vi fem godkända ortografier; sydsamiska, nordsamiska, lulesamiska, umesamiska och pitesamiska. Det finns ingen tillförlitlig statistik på hur många som är samisktalande. Men enligt FN-organet UNESCO är alla samiska språk klassade som hotade språk. Lule- och sydsamiska har få talare och klassas som allvarligt hotade medan ume- och pitesamiska klassas som akut hotade. Flest antal talare har nordsamiska. Minoritetsspråklagstiftningen anger

samiska som ett språk och omfattar samtliga varieteter som talas i Sverige (syd-, ume-, pite-, lule- och nordsamiska).

Språksituationen inom Vilhelmina kommun

Vilhelmina ligger inom sydsamiskt språkområde, vilket i stora drag omfattar Västerbotten, Jämtland, delar av Härjedalen och Dalarna samt motsvarande områden på norska sidan.

Inom kommunen talas även nordsamiska. Under 1930-talet kom nordsamisktalande familjer till Vilhelminaområdet som en följd av statens tvångsflyttningar av renskötarfamiljer från Karesuandoområdet.

I Vilhelmina kommun är både syd- och nordsamiska hotade språk på grund av att det finns få modersmålstalare och få samiska arenor. Dessutom har språkbytesprocessen inom båda språken gått långt vilket innebär att användandet av ett minoritetsspråk minskar till förmån för majoritetsspråket. Situationen har bland annat uppkommit på grund av den språkpolitik som förts i Sverige under framförallt 1900-talets första hälft. ”*Den språkliga kedjan mellan generationerna är i många fall bruten eller försvagad*”. (Regeringens proposition 2008/09:158: från erkännande till egenmakt: regeringens strategi för de nationella minoriteterna, Stockholm, 2009)

Glädjande nog har intresset för att återta och/eller utveckla sitt samiska språk ökat och det revitaliseringsarbetet har påbörjats inom Vilhelmina kommun med hjälp av LoNM 2009:724. Revitalisering innebär förutom att lära sig/utveckla sitt samiska språk också om att medvetandegöra språkliga rättigheter, språkets roll i den samiska kulturen, attityder och hur omvärlden fortfarande påverkar och har påverkat samernas egen bild av det samiska språket och den samiska kulturen.

Samiska som både första och andra språk existerar inom Vilhelmina kommun, vilket också ställer högre krav på den samiska utbildningen. Förstaspråkstalare har fått lära sig samiska som sitt första språk hemma medan andraspråkstalare vanligtvis lär sig samiska som sitt andra språk via skolans utbildningssystem.

Samer i Vilhelmina kommun

Det exakta antalet samer som bor i Vilhelmina kommun är okänt. Enligt 2013 års röstlängd till Sametingsvalet var det 239 stycken upptagna. Men eftersom alla samer inte registrerat sig i röstlängden och barn under 18 inte heller finns med så är förmodligen det faktiska antalet samer i Vilhelmina kommun betydligt högre.

Samebyar

Samebyn är en ekonomisk och administrativ sammanslutning som regleras i rennäringslagen. Inom Vilhelmina kommun finns det två samebyar, Vilhelmina södra och Vilhelmina norra.

Vilhelmina södra sameby

Vilhelmina södra sameby är den sydligaste fjällsamebyn inom Västerbottens län och belägen inom Vilhelmina kommun. Samebyn har sina åretruntmarker ovan odlingsgränsen inom Dorotea och Vilhelmina kommuner.

Vinterbetesmarkerna omfattar Åsele, Strömsund, Sollefteå, Kramfors och Örnsköldsviks kommuner. Vilhelmina södra sameby består

av 20 rennäringsföretag och har ca 45 medlemmar. Högsta tillåtna renantal är 8000 djur i vinterhjorden (årskalvar ej inräknade).

Vilhelmina norra sameby

Vilhelmina norra sameby är den andra samebyn inom Vilhelmina kommun, den ligger direkt norr om Vilhelmina södra. Samebyn har sina åretruntmarker¹ ovan odlingsgränsen, inom Vilhelmina kommun och vinterbetesmarkerna omfattar Åsele, Bjurholm, Nordmaling och Örnsköldsviks kommuner. Vilhelmina norra sameby består av 23 rennäringsföretag och har 61 medlemmar. Högsta tillåtna renantal är 8 400 renar (årskalvar ej inräknade).

Sameföreningar

Faepmien saemien siebrie

Föreningen är Saepmies/Sápmis äldsta samiska lokalförening. Till exempel bildades år 1904 Sveriges och Saepmies första sameförening i Faepmie/Fatmomakke vilket är en viktig händelse i samernas organisationshistoria. Föreningen arbetar med kulturella frågor, med syfte att öka intresset och kunskapen om den samiska kulturen. Idag har Faepmien saemien siebrie ca 100 medlemmar.

Faepmie saavreme siebrie

Föreningens huvuduppgift är att främja idrottsverksamheten för den samiska befolkningen i kommunen. De arrangerar olika aktiviteter och samiska idrottsarrangemang. Faepmie saavreme siebrie har ca 100 medlemmar.

Vualtjeren saemien siebrie

Föreningens syfte är att värna och utveckla samiskt liv, språk och tradition i området. Föreningen har ett sameviste på Kyrkberget som består av kåtor, bodar och timmerhus. Vistet fungerar som en mötesplats för medlemmar men kan även bokas för guidningar för skolverksamheten eller andra grupper. Vualtjeren saemien siebrie har ca 120 medlemmar.

Referenser

Regeringens proposition 2008/09:158: *från erkännande till egenmakt: regeringens strategi för de nationella minoriteterna*, Stockholm, 2009

SFS 2009:600, *Språklag*

SFS 2009:724, *Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk*

SFS 2018:1367 *Lag om ändring i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk*

SFS 2018:1197 *Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter*

SFS 2019:938 *Lag om ändring i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk*

SFS 2010:800 *Skollagen 8 kap 10 §*

SFS 2001:453 *Socialtjänstlagen*

Strandberg, A. *Nationella minoriteters rättigheter: en handbok för kommuner, landsting och regioner*, Länsstyrelsen i Stockholms län, Stockholm, 2011

Antonovsky, A. *Hälsans mysterium*.1991. Stockholm: Natur och kultur.

Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk 2009:724 med författningskommentarer: <https://www.minoritet.se/5102>